

“İsveç ve Finlandiya Krizinin” Gölgesinde NATO Zirvesine Doğru

NATO Dosyası

HABER - ANALİZ

Rusya'nın Ukrayna başlattığı savaş, jeopolitik dengeleri alt üst etti. Rusya'nın sınır komşusu Finlandiya ile İsveç NATO'nun kapısını çaldı, 73 yıl sonra gelen bu üyelik talebi NATO'da büyük bir krize perde araladı.

NATO yani Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü, Kuzey Amerika ve Avrupa ülkelerinin oluşturduğu 30 üyeli uluslararası bir ittifak olma özelliğini taşıyor. İttifakın kuruluşu 4 Nisan 1949'da imzalanan Washington Antlaşması'na dayanıyor. Bu ittifakın amacı, Sovyetler Birliği'nin askeri gücü ve yayılmacı politikasına karşı koymak ve üye ülkelerin bağımsızlığı ile güvenliğini korumaktı. Antlaşmaya ABD, Belçika, Kanada, Danimarka, Fransa, İzlanda, İtalya, Lüksemburg, Hollanda, Norveç, Portekiz ve İngiltere'den oluşan 12 ülke imza attı.

Merkezi Belçika'nın başkenti Brüksel'de bulunan NATO'nun genişlemesi 1952 yılında Türkiye ve Yunanistan'ın üyeliğiyle başladı. Bu genişleme 1955 yılında Almanya, 1982 yılında İspan-

ya, Çekya, Macaristan, 1999 yılında Polonya, Bulgaristan, Estonya, Letonya, Litvanya, Romanya, Slovakya, 2004 yılında Slovenya, Arnavutluk, 2009 yılında Hırvatistan, 2017'de Karadağ ve 2020'de Kuzey Makedonya ile devam etti.

İttifak, kararlarını oy birliğiyle yani tüm üyelerin onayı ile alıyor ve her iki yılda bir de NATO Zirvesi düzenleniyor. İşte o zirve bu yıl 29-30 Haziran 2022 tarihlerinde İspanya'nın başkenti Madrid'de düzenlenecek. Zirveye, Finlandiya ile İsveç'in üyelik başvurusuna ilişkin tartışmanın odağında gidiliyor.

Finlandiya ile İsveç'i üyelik başvurusuna götüren süreç neydi?

İki ülkenin başvurusu neden kriz yarattı?

Başvurular kabul edilirse Rusya bu durumdan nasıl etkilenecek?

NATO'daki olası genişleme Avrupa Birliği'ne nasıl yansıtacak?

Photo: istockphoto

Rusya-Ukrayna Savaşı ile Başlayan Güvenlik Endişesi

Rusya'nın Ukrayna'ya 24 Şubat'ta başlattığı askeri operasyonun üstünden yaklaşık 3 ay geçmişti ki Finlandiya ve İsveç'in NATO üyeliği gündeme geldi.

Finlandiya ve İsveç'i bu adıma iten elbette güvenlik endişesiydi. Rusya'nın Ukrayna'yı işgali aynı tehdittin varlığını hatırlatmıştı. Finlandiya, Rusya ile bin 300 kilometrelik uzunca bir sınıra sahip. İsveç de Finlandiya'nın sınır komşusu. Finlandiya için NATO, güvenliği güçlendirme, toprak bütünlüğünü korumanın bir yolu olarak görülüyor. Komşusunun bu adımını takip eden İsveç için de toprak bütünlüğü önemli ama bunun yanında NATO üyeliği siyasi ve ideolojik anlam taşıyor.

Finlandiya'nın tarihi geçmişine bakıldığında önce İsveç egemenliği, ardından Rus egemenliği derken Fin-

landiya, 1917 yılında Rus Devrimiyle bağımsızlığını kazandı. İkinci Dünya Savaşı sırasında Almanya'nın müttefiki olmasına rağmen Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği ya da kısa adlarıyla SSCB ile baş edemedi ve bağımsızlığını koruyabilmek için bazı tavizler vermeyi kabul etti.

Bu kapsamda 1948'de Finlandiya-Sovyet Antlaşması olarak bilinen ve yıllar içerisinde güncellenen "Dostluk, İş Birliği ve Karşılıklı Dayanışma Antlaşması" imzalandı. Bu antlaşma, tarafların birbirinin aleyhine olan ittifak veya koalisyonlara katılmamasını öngörüyordu. Antlaşmadan 1 yıl sonra NATO kuruldu ama Finlandiya'nın eli kolu bağlıydı, NATO'ya katılmadı...

Ve bugün politik dengelerin değiştiği, güvenlik endişesinin katlandığı bugün Finlandiya ile İsveç 18 Mayıs 2022 tarihinde NATO'ya üyelik talebiyle resmen başvuru yaptı.

Rusya, süreci Finlandiya için başından beri hata olarak görüyor hatta sadece Finlandiya için değil, tüm İskandinav ülkelerinin NATO'ya katılmasına karşı çıkıyor. Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin, Finlandiya'nın NATO üyeliğinin gerçekleşmesi halinde "Uzun yıllar süren komşuluk ve dostluk ilişkisinin zarar göreceği" mesajını verdi.

Olası bir üyelik durumunda Rusya'nın Finlandiya ile sadece komşuluk ilişkisi zarar görmeyecek, NATO da sınırlarını Rusya'nın sınırlarına kadar genişletmiş olacak ki Rusya için bu tahammül edilemez bir tehdit. Çünkü, Rusya'nın Ukrayna'yı işgal gerekçelerinden biri NATO'nun sınırına dayanmasıydı, uzmanlara göre Rusya sınırını koruyayım derken NATO'ya daha çok genişleme alanı sağladı. Bu da sürecin Rusya adına başarısızlığının en büyük göstergesi olarak yorumlanıyor.

Olası bir üyelik durumunda Rusya'nın süreçten gerek askeri, güvenlik gerekse ticari iş birlikleri anlamında olumsuz etkileneceği öngörülmüyor.

Finlandiya'nın üyelik başvurusunun hemen ardından Rusya, Finlandiya'ya doğalgaz akışını durduğunu da duyurdu. Rusya'nın bu kapsamda ekonomik engellemelere devam edeceği, hava ve deniz sahasını ihlal edebileceği, siber saldırılar ile İsveç ve Finlandiya'ya zarar verebileceği ön görülen yaptırımlar arasında yer alıyor.

Türkiye Neden Karşı Çıkıyor?

Finlandiya ile İsveç'in NATO üyeliğine Türkiye de Rusya gibi başından beri karşı çıkıyor ancak Türkiye'nin gerekçesi Rusya'dan tamamen farklı. Türkiye'ye göre bu ülkeler; bilhassa İsveç, terörle mücadele konusunda ihtiyaç duyulan siyasi çizgiden çok uzakta... Hatta terörle mücadeleye destek vermek yerine PKK'nın siyasi uzantısı olarak görülen YPG'yi destekleyen, barındıran bir politika yürütüyorlar.

Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan "İskandinav ülkeleri ne yazık ki terör örgütlerinin adeta misafirhanesi gibi. Tayyip Erdoğan, Türkiye Cumhuriyeti'nin başında olduğu sürece, teröre destek veren ülkelerin kesinlikle NATO'ya girmesine biz 'Evet' diyemeyiz." sözleriyle Finlandiya ve İsveç'in üyeliğine karşı durduklarını net bir dille ifade ediyor. Aslında Finlandiya ve İsveç heyetleri Ankara'ya giderek, çeşitli görüşmeler yapmış olsa da henüz sürece ilişkin kriz giderilmiş değil.

Konuya ilişkin NATO Genel Sekreteri Jens Stoltenberg ise yaptığı bir açıklamada, "Hiç kimse terör saldırılarından Türkiye kadar zarar görmedi, Türkiye'nin taleplerine kulak verilmedi" dedi.

NATO'daki Genişleme AB'deki Dengeleri Nasıl Etkiler?

Rusya'nın tavrından rahatsızlık duyan Avrupa Birliği, Finlandiya ve İsveç'in NATO üyeliğine olumlu yakla-

şıyor. Bu genişleme ile Avrupa'daki iş birliği ve güvenliğin artacağı düşünülüyor.

İki ülkenin üyeliğinin dillendirildiği andan itibaren özellikle Almanya ve Fransa'dan destek açıklamaları birbirini izledi. Almanya Başbakanı Olaf Scholz, "Rusya'nın diğer ülkelere saldırmayacağını kimse garanti edemez" dedi ve Almanya kabinesi Finlandiya ile İsveç'in NATO üyeliğine vize verdi. Almanya Adalet Bakanı Marco Buschmann "Liberal demokrasiler birbirine yaklaşıyor ve NATO güçleniyor" ifadeleri Almanya'nın desteğini duyurdu.

1966 yılında NATO'nun askeri kanadından ayrılan, 43 yıl sonra NATO'ya geri dönen Fransa'nın NATO tutumu ise dikkat çekici. Türkiye'nin Suriye'de düzenlediği Barış Pınarı Harekâtı ile ABD'nin Suriye'den asker çekmesini eleştiren Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron, 2019 yılında "NATO'nun beyin ölümü gerçekleşti" demişti. Macron'a göre, örgütün yapısında köklü reformlara ihtiyaç duyuluyordu. Çok değil bir yıl sonra ise Münih Güvenlik Konferansında Macron'dan "NATO'ya inanıyorum" çıkışı geldi ama Fransa için NATO hep soru işaretleri barındırıyordu. Öyle ki geçtiğimiz aylarda yapılan Cumhurbaşkanlığı seçiminde aday

Photo: istockphoto

Photo: Canva

olan Marine Le Pen bile seçilmesi halinde Fransa'nın NATO'nun askeri kanadından ayrılacağını seçim vaadi olarak sunmuştu.

Ukrayna konusunda Rusya'yı savuştan vazgeçirmeye çalışan Fransa Cumhurbaşkanı Macron'un çabaları sonuç vermese de Macron, şimdi Finlandiya ile İsveç'in NATO üyeliği için sahnede. Bu kapsamda Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ile telefon görüşmesi yapan Macron, "İsveç ve Finlandiya'nın NATO üyelik seçimine saygı duyun" çağrısı yaptı.

Macron'un bu adım ile "Beyin ölümü gerçekleşti" dediği NATO'nun genişlemesinden yana mı yoksa Türkiye ile Rusya'ya karşı mı durduğu bilinmez ama Finlandiya ile İsveç'in üyeliğine desteği oldukça net...

Şimdi gözler 29-30 Haziran'a çevrildi. Madrid'in ev sahipliğinde yapıla-

cak NATO zirvesinde gelecek 10 yıla ait yol haritası belirlenirken, İsveç ve Finlandiya'nın üyeliği ve Rusya'nın Ukrayna'yı işgalinin ana gündem olması bekleniyor.

Pınar TORLAK | EURO Politika Dergisi Dış Haberler Sorumlusu

**Haber Analiz yazımızı EUROPolitika NEWS Podcast kanalımızda dinlemek için aşağıdaki karekodunu okutarak linkimize ulaşabilirsiniz.*

